

AUF



Tin

door Ir. P. HÖVIG

Oud-chef van de Banka-tinwinning;

oud-wrind. Directeur van Gouvernements-Bedrijven in Ned. O. Indië

DE tinmijnbouw heeft voor Nederlandsch-Indië een zeer bijzondere beteekenis. Ook — doch niet in de eerste plaats — omdat het tin, als artikel van uitvoer, op gelijke hoogte staat met eenige van de belangrijkste cultuurproducten als koffie, tabak en thee. Over 1926 bedroeg de waarde van het uit Indië uitgevoerde tin en tinerts rond f 89.700.000; die van de drie andere genoemden respectievelijk f 70.270.000; f 72.870.000 en f 82.460.000.

Het is evenzeer de aandacht waard, dat op de wereldmarkt Aziatisch Nederland als tin-producent slechts overtroffen wordt door de Federated Malay States. Eveneens over 1926 bedroeg de totale tinproductie over de geheele wereld 134.642 (long) ton, waarvan 45.946 afkomstig waren van de F.M.S., 31.772 ton uit Nederlandsch-Indië, 30.061 ton van Bolivia en het overige van verschillende andere landen.

Het Nederlandsch-Indische tin — voor zoover het als Banka-tin onder eigen merk in den handel komt — behoort tot het zuiverste tin van de wereld.

Dit alles is ongetwijfeld reeds ruim voldoende om onzen tinmijnbouw tot een van de voorname industrieën van den Ar-

chipel te stempelen, doch het zeer bijzondere van dit bedrijf, waardoor het tot een bij uitstek en daarbij wel zeer algemeen Indisch belang wordt, is dat het in slechts weinige handen is geconcentreerd n.l. in die van het Nederlandsch-Indische Gouvernement, de Billiton Maatschappij en de Singkep Tin Maatschappij en dat verreweg de grootste belanghebbende van deze drie het Gouvernement is, d.w.z. de Indische belastingbetaler.

Het zeer eigenaardige van deze sterke concentratie ligt daarin dat tinertsen, door de wijze waarop ze voor het meerendeel in de natuur voorkomen, juist bijzonder geschikt zijn om door betrekkelijk kleine ondernemingen te worden ontgonnen, wat hierna nog zal worden toegelicht.

Om het bijzondere belang, dat deze concentratie voor Indië heeft, te kunnen waardeeren, behoeft men slechts te weten, dat alleen als aandeel in de netto winst, die de tin-industrie over het bedrijfsjaar 1926/27 maakte, een bedrag van rond f 63.700.000 aan den Lande ten goede kwam, terwijl de totale uitgaven over het begrotingsjaar 1926 voor den geheelen dienst (gewoon & buitengewoon te samen) rond f 751.000.000 bedragen hebben.

Om geen verkeerden indruk te wekken moet hier echter dadelijk aan toegevoegd worden, dat 1926 wel een exceptioneel goed jaar geweest is door het ongewoon hoge prijsniveau waarop zich het tin gedurende het geheele jaar kon handhaven. Met deze opmerking is tevens de vinger gelegd op de gevoelige plek, waardoor deze begrotingspost der Regeering heel wat zorgen kan baren, die evenredig zijn aan haar domineerende plaats op ons budget: de tinmarkt te Londen. De raming, die altijd vele maanden te voren moet geschieden — zoo is nu eenmaal de begrotingstechniek — van de te verwachten opbrengst van het tin over eenig jaar is altijd uitermate onzeker, omdat er wel geen ander metaal bestaat, waarvan de markt aan zulke groote en plotselinge schommelingen onderhevig is.

De hoeveelheden, waarin de industrie het voor verschillende doeleinden nodig heeft, zijn zoo gering, dat de prijs van het tin geen beletsel vormt voor het gebruik ervan. Een tube tandpasta blijft evenveel kosten of de tinprijs £ 400 per ton bedraagt zooals in 1920 of slechts £ 140 twee jaar later; met een pak chocolade, een bus doperwtjes, een automobiel of een stoommachine is het

net zoo. Een klein te kort aan tin, door verminderde productie of verhoogde consumptie, is daarom reeds voldoende om den prijs vrij plotseling of meer geleidelijk — al naar omstandigheden en vooruitzichten — tot, par manière de dire, iedere willekeurige hoogte te doen stijgen.

Aan den anderen kant behoeft de productie het verbruik maar weinig te overtreffen om een scherpe daling te veroorzaken, want tin blijft altijd een duur metaal, waarin men over het algemeen — althans voor langeren tijd — liefst niet meer bedrijfskapitaal renteloos zal vastleggen dan strikt noodzakelijk is. Hierdoor ontstaan de groote prijsvariaties die voornamelijk, beheerscht worden door de verhouding tusschen productie en consumptie, waarvan hiervoor een sterk sprekend voorbeeld werd gegeven. Om dat beeld te voltooien behoeft er slechts aan toegevoegd te worden, dat in Februari 1927 de tinprijs weer tot £ 304 per ton was opgelopen. Sindsdien is

hij echter weer belangrijk gedaald, over de laatste drie maanden heeft hij gemiddeld niet meer dan £ 215 bedragen.

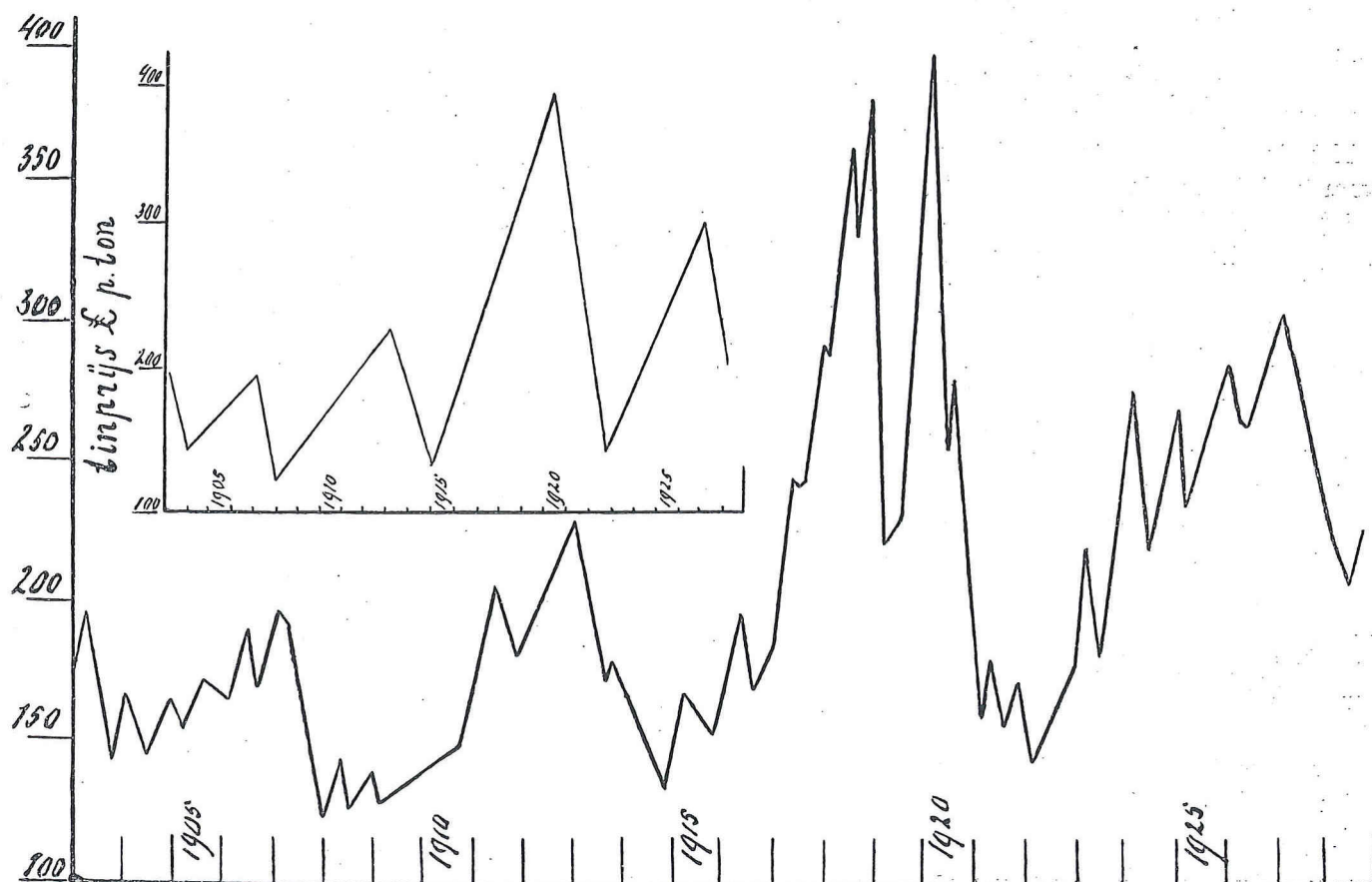
In bijgaande figuur 1 zijn de meest saillante punten van het prijsverloop gedurende de laatste 25 jaar in een grafiek samengesteld. Dat er in dit verloop een zekere mate van periodiciteit heerscht, blijkt vooral uit de bijfiguur waarin deze grafische lijn sterk vereenvoudigd is herhaald. Men zal opmerken dat, terwijl er telkens eenige jaren noodig zijn om den tin-prijs van bottom tot top te doen stijgen, het omgekeerde zich in een belangrijk vlugger tempo afspeelt.

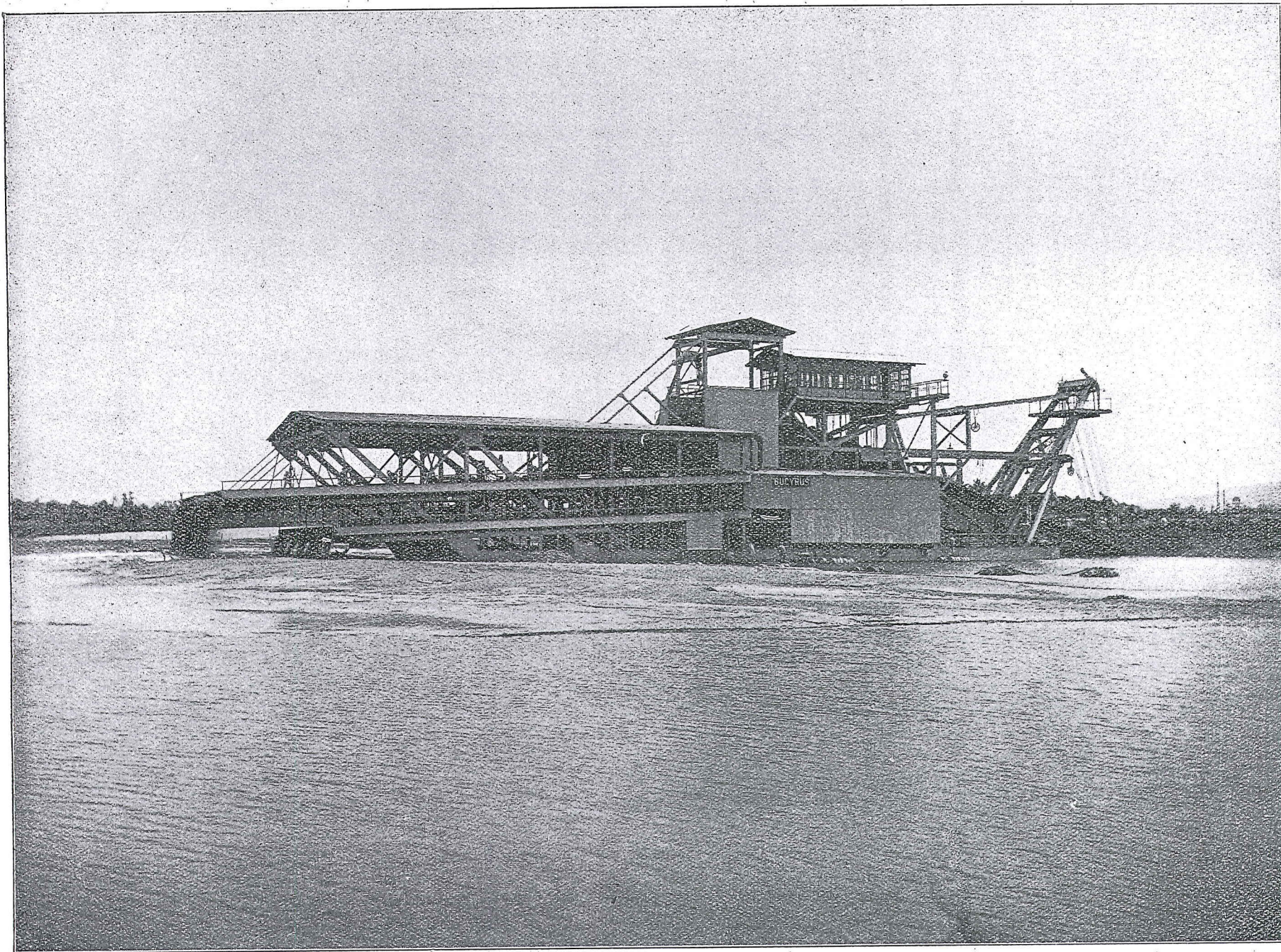
Behalve deze min of meer periodieke schommelingen komen in het prijsverloop oscillaties voor op korteren termijn, die, hoewel ze van secundaire orde zijn, daarom nog niet als van ondergeschikt belang mogen worden geacht en wel in het bijzonder niet, wanneer men ze in verband met het Indische budget beschouwd. Of de gemiddelde prijs, dien men voor het

tin gedurende den loop van een jaar kan bedingen, tengevolge van deze variaties £ 10 per ton — meer of minder zal bedragen, kan voor de inkomsten van het Gouvernement een verschil opleveren van een millioen of zes en dat is een bedrag, dat waarlijk van geen geringe beteekenis is voor eene begrooting, die nu reeds sinds een reeks van jaren, telkens niet dan met de grootste moeite sluitend gemaakt kan worden.

Deze secundaire variaties zijn meer het directe gevolg van eenige zeer wisselvallige factoren als: het toevallige grootere of kleinere quantum van den geregelden aanvoer, de meerdere of mindere oogenblikkelijke vraag en vooral — dit behoeft er eigenlijk nauwelijks bijgezegd te worden — van met een en ander in nauw verband staande speculaties op de markt te Londen. Vooral aan dit laatste danken zij hun zeer onzekere, erratisch karakter.

Teneinde zich zooveel mogelijk te vrijwaren tegen de onaangename gevolgen — tekorten op de





Emmerbagger voor tin

begrooting — die de nagenoeg algeheele afwezigheid van eenige stabiliteit van de tinmarkt met zich mede kan brengen, heeft de Nederlandsch-Indische Regeering al sinds vele jaren — na de groote slump van 1921 — als regel aangenomen de inkomsten uit het tin op basis van een vast bedrag per pikol te ramen, dat gesteld werd op 100 Straits dollars, overeenkomende aanvankelijk met f 130.- thans nu de dollar weer op pari staat, met f 140.- per pikol. Dit bedrag was niet willekeurig gekozen — het vertegenwoordigt ongeveer de toen veronderstelde gemiddelde zelfkosten van het Straits-tin. Daar deze voor het Boliviaansche tin ongeveer even hoog zijn — bij een marktprijs van £ 200 kunnen de mijnen aldaar nog met winst werken — en de Straits en Bolivia te samen voor meer dan 60% in de wereldproductie deelnemen, meende men als vrij zeker te kunnen aannemen, dat de markt niet beneden dit peil zal dalen en zoo al, dat het dan toch maar voor korten tijd zou kunnen zijn. Voor Banka, dat met een jaarlijksche productie van ruim 20.000 ton tinmetaal verreweg de grootste post is, was men bij dezen prijs toch altijd nog van een zeer behoorlijke winstmarge verzekerd; de zelfkosten, inclusief afschrijvingen voor amortisatie en 6% rente over het stamkapitaal bedroegen b.v. over 1926/27 niet meer dan f 55,68 per pikol.

Deze politiek heeft inderdaad tēn gevolge gehad dat men van tegenvallers verschoond gebleven is, de tinopbrengsten hebben integendeel de ramingen steeds zeer belangrijk overtroffen. Doch hoe verblijdend zulks ook zijn moge, van een budgetair standpunt zijn dergelijke overschotten, die geen vooraf vastgestelde bestemmingen hebben, weinig minder bedenkelijk dan tekorten. De Regeering heeft nu, voor het eerst voor de begrooting van dit jaar (1928),

getracht daar een mouw aan te passen door, met behoud van het beginsel van den basis-prijs, zoodat aan de geboden voorzichtigheid niet te kort wordt gedaan, daarnaast een post voor extra baten uit het tin op te brengen, zoodanig dat daar tegenover staan uitgaven voor het uitvoeren van werken die eventueel nagelaten kunnen worden wanneer de middelen ervoor niet aanwezig zijn. Voor 1928 zijn die extra baten geraamd op f 30.- per pikol; voor 1929, in verband met de daling in het begin van dit jaar, op f 15,-; bedragen die overeenkomen met rond £ 40 en £ 20 per ton.

Het is echter duidelijk dat ook deze oplossing niet vrij is van haken en oogen.

Niet alleen voor het Nederlandsch-Indische Gouvernement is dit wispelturig karakter van de tinmarkt een groot inconvenient, doch evenzeer voor de andere producenten en vooral niet minder voor de consumenten. Er is dan ook reeds herhaaldelijk getracht op een of andere wijze tot samenwerking te komen om door een rationeele regeling van de productie tot een zekere stabilisatie van de markt te geraken. Tot nog toe echter zonder succes. De groote moeilijkheid, waarop deze pogingen tot nog toe hebben schipbreuk geleden is gelegen in het groote aantal onafhankelijke kleine producenten. Dat tin zich bij uitstek leent om door betrekkelijk kleine ondernemingen te worden ontgonnen, wordt nergens zoo duidelijk geïllustreerd als in de Federated Malay States. Terwijl Nederlandsch-Indië bij eene productie van rond 30.000 ton slechts een drietal belanghebbenden telt, waren in de F. M. S. volgens een „Report” van den Senior Warden of Mines in 1926 niet minder dan 57 Australische benevens 82 Engelsche, Amerikaanse, Nederlandsche en locale Maatschappijen werkzaam, die echter met hun allen niet meer

dan 43% van de productie (van rond 50.000 ton) opleverden; de overige 57 % waren afkomstig van een niet genoemd doch zeer groot aantal Chineesche ondernemers.

Het is duidelijk dat het Nederlandsch-Indische Gouvernement, dat wel de grootste individuele tinproducent van de wereld is, doordat het — rechtstreeks door het zuivere Gouvernementsbedrijf van de Bankatin winning en meer indirect door de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton, waarvan het $\frac{5}{8}$ van het aandeelenkapitaal bezit en drie van de vijf zetels in den Raad van Beheer bezet — ongeveer 23% van de wereldproductie kan controleeren, op de tinmarkt een zoodanige positie zou kunnen innemen, dat het een zeer grooten, om niet te zeggen overwegenden invloed zou kunnen uitoefenen om tot een zoo noodzakelijke grootere stabiliteit te geraken.

Aan zulk een zuiver commercieele gestie van het Gouvernement zouden echter eigenaardige bezwaren in den weg kunnen staan, die alle daaruit voortvloeien, dat de Banka-tinwinning een zuiver Staatsbedrijf of — eerder zou men moeten zeggen — een Staatsdienst is. Zoo kan zich daardoor het absurde geval voordoen, doordat op de begrooting over de inkomsten uit het tin over eenig jaar reeds bij voorbaat wordt beschikt — dat men in geval van een crisis, zooals nu, wanneer een inkrumping van het bedrijf geboden is, gedwongen zou kunnen zijn om de productie van Banka, met zijn zeer lage zelfkosten, juist sterk uit te breiden om toch maar het geraamde bedrag van de inkomsten te kunnen bereiken. Het is te hopen, dat bij de voorgenomen reorganisatie van den Mijnbouw, waaronder de Bankatinwinning ressorteert, den wakeren Directeur van Gouvernementsbedrijven, Ir. D. de Jongh,



Sputbaggerbedrijf

deze kwestie niet zal ontgaan en het hem gelukken zal een regeling tot stand te brengen, die meer recht zal doen wedervaren aan het onmiskenbare commercieele karakter, dat aan dergelijke Staats-bedrijven eigen is.

Het is er nu juist het psychologische moment voor, want de vooruitzichten van de tinmarkt zijn verre van rooskleurig. Een sterk oplopende markt, zooals wij die sinds 1922 tot begin 1927 hebben medegemaakt, werkt in hooge mate stimuleerend op den ondernemingslust. De als gevolg daarvan opgerichte nieuwe ondernemingen of uitbreidingen van bestaande beginnen nu eerst goed in productie te komen. De *output* van de F.M.S., die sedert jaren geregeld en zeer belangrijk achteruitging, is thans grooter dan ze ooit geweest is en neemt nog gestadig toe. Ging het vroeger zóó, dat wanneer er overproductie was en de prijzen dus laag waren, een aantal mijnen, waarvan de exploitatie dan niet meer voldoende loonend was, eenvoudig stop gezet werden — wat zonder veel bezwaren mogelijk was, daar de bewerking van de tingroeven voor het meerendeel hoofdzakelijk in handenarbeid geschiedde, slechts gesteund door eenvoudige en weinig kostbare mechanische hulpmiddelen — thans, nu allereuwe machinalisatie wordt ingevoerd met toepassing van groote en kostbare eenheden, valt op dit natuurlijke en vrijwel automatische correctief zoo goed als niet meer te rekenen.

Zulk een eenheid — een tin-baggermolen met een capaciteit

van 1.000.000 cub.M. grondverzet per jaar — kost, bedrijfsklaar op de plaats van bestemming, al gauw een £ 80.000. Zoo'n installatie zet men niet zoo spoedig stop, doch laat men doordraaien, zoo lang er nog een sprankje hoop is op eenig bedrijfsoverschot. Daarbij komt, dat het grondverzet met zulk een *dredge* betrekkelijk goedkoop is: men kan er nog arme, op andere wijze niet ontginbare terreinen mede bewerken voor een bedrag dat nog eenige marge laat ten opzichte van den gemiddelden kostprijs van meer dan 60% van de wereldproductie, die tusschen £ 180 en £ 200 per ton tin ligt. Er worden nog altijd *dredges* bij gebouwd. Het ziet er niet naar uit, dat men op een spoedig herstel van de hooge tinprijzen, waaraan men gedurende de laatste jaren is gewoon geraakt, zal mogen hopen. Eerder staat te vreezen, dat de prijs die thans \pm £ 230 bedraagt, nog verder zal inzakken tot een niveau dat niet veel boven — waarschijnlijk nog eerder beneden — het hier genoemde gemiddelde ligt en zich daarop voor de eerstkomende jaren met eenige variatie zal handhaven. Het zal nu langer dan ooit duren, voordat de consumptie zoover op de productie is ingeloopt, dat weer een soort van evenwichtstoestand verkregen is.

Doch ook met lage prijzen zal het tin op de Indische Begrooting een post van beteekenis blijven. Zelfs bij een prijs van £ 180 per ton wordt op het Banka-tin nog een netto-winst gemaakt van ruim f 80.- per pikol en daar de jaarlijksche productie van dit

eiland ca. 325.000 picols be draagt, beteekent dat een totaal van rond f 25.000.000 aan inkomsten, waarop men vast rekenen kan. Vast — want volgen een deskundige en veilige schatting van het jaar 1924 was er toen nog voldoende erts op het eiland aanwezig om het bedrijf op den huidigen voet nog 35 à 40 jaren gaande te houden. Er is weinig kans, dat ergens ter wereld nog belangrijke nieuwe, tot nu toe onbekende afzettingen van tinerts gevonden zullen worden, die goed kooper en eenvoudiger ontgonnen kunnen worden dan die van Nederlandisch-Indië. Ongetwijfeld zullen de ontginningskosten op den langen duur hooger worden dat is zelfs met de steeds verder doorgevoerde perfectioneering van het bedrijf niet geheel te voorkomen. Doch daartegenover staat, dat zulks voor de geheele wereld geldt en dat dientengevolge ook de algemeene tendens van de tinmarkt, zooals ook duidelijk uit de grafiek blijkt, een stijgen de is.

Op den duur komt echter aan alles, waarvan steeds maar afgaan nooit iets bijkomt, een eind. Het zou daarom een goede politiel mogen heeten uit de tinwinster consequent en doelbewust telken jare een zeker, gemakkelijk te berekenen, bedrag te reserveren voor het uitvoeren van rendabele werken, opdat de inkomster daarvan uiteindelijk die van het tin zullen kunnen vervangen. Op die wijze zal dit product van Indischen Mijnbouw nog tot in verre toekomst profijit blijven opleveren.

T. Höv